

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, III. rendű, IV. rendű és V. rendű felperesek ügyvéd által képviselt alperes ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a Bács-Kiskun Megyei Bíróságnál 16.P.20.774/2006. számon megindított és a Szegedi Ítéltáblának Pf.II.20.232/2007/6. számú ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen az I., II., III., IV. és V. rendű felperesek által 25. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán az alulírott napon - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I., II., III., IV. és V. rendű felpereseket, hogy fizessenek meg az alperesnek 15 napon belül személyenként 30.000 (Harmincezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, az államnak pedig külön felhívásra személyenként 63.220 (Hatvanháromezer-kettőszázhusz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

I n d o k o l á s

A jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint néhai N. R. az 1993. október 15-én kelt írásbeli magánvégrendelettel a k-i 1271. számú tulajdoni lapon 1172. hrsz. alatt felvett V. utcai családi házas ingatlana, valamint halálakor meglévő összes ingósága örökösévé tette nevelt fiát, B. S-t. A végrendeleten tanúként V. J. K., J. A. u. és O. I-né B. A. utcai lakos aláírása szerepel.

Néhai N. R. 2005. október 25-én elhalálozott. A hagyaték megnyíltát követően elhunyt B. S. is végrendelet hátrahagyása nélkül. Törvényes örököse a testvére, aki a jelen per alperese. A felperesek, valamint a perben nem álló N. J. néhai N. R. örökhagyó

N. J. nevű testvérének a gyermekei, akik végrendelet hiányában a néhai törvényes örökösei.

Néhai N. R. örökhagyó hagyatékát képezi a k-i 1171/2. hrsz.-ú, 736 négyzetméter területű lakóház, udvar, gazdasági épület megjelölésű ingatlan 3.800.000.-Ft, illetve a k-i 1171/5. hrsz.-ú, 730 négyzetméter alapterületű lakás, udvar, gazdasági épület megjelölésű ingatlan 1/2 tulajdoni illetősége 1.000.000 forint értékben, valamint a k-i Takarékszövetkezethoz vezetett 055631 számú fenntartásos betétkönyv és a 389743 számú kamatozó takarékbetétkönyv, továbbá az örökhagyó 2005. október havi ki nem fizetett nyugdíja 47.548 forint összegben.

A közjegyző az 5115.Kjő.60/2006/3. számú hagyatékátadó végzésével az örökhagyó hagyatékát az alperesnek adta át ideiglenes hatállyal, mert a felperesek a végrendelet érvényességét vitatták.

A felperesek keresetükben az 1993. október 15-én kelt írásbeli magánvégrendelet érvénytelenségének megállapítását kérték. Hivatkoztak a végrendelet alaki okból történő érvénytelenségére azzal az indokkal, hogy azt nem a tanúként feltüntetett személyek írták alá, illetőleg az örökhagyó nem együttes jelenlétükben látta el kézjeggyével. Álláspontjuk szerint tartalmilag is aggályos a végintézkedés, mert az abban megjelölt ingatlan nem képezte az örökhagyó hagyatékát a hagyaték megnyíltakor.

Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította a végrendelet érvénytelenségét, az örökhagyó hagyatékát képező ingatlan és ingó vagyontárgyakat a felperesek tulajdonába adta egymás között egyenlő arányban.

Az ítéletének indokolása szerint a perben kihallgatott O. I-né tanúvallomása alapján megállapította, hogy a végrendelet a Ptk.629. § (1) bekezdés b/ pontjában írt alaki kellékeknek nem felel meg, mert a két végrendeleti tanú nem volt együttesen jelen annak örökhagyó általi aláírásakor, illetve aláírásának elismerésekor. V. J. végrendeleti tanú a perben idős korára és megromlott egészségi állapotára tekintettel nem volt kihallgatható, így a döntése alapjául szolgáló tényállást kizárólag a fent említett O. I-né tanú vallomására alapozta. Tekintve, hogy a végrendelet érvénytelensége ezen okból megállapítható, közömbös, hogy a végrendeletet az azon szereplő tanúk írták-e alá.

Az ítélet ellen az alperes fellebbezéssel élt, melyben annak megváltoztatását és a felperesek keresetének elutasítását kérték. Álláspontja szerint O. I-né tanú vallomása nem fogadható el a keresetet kétséget kizáróan alátámasztó bizonyítékként. Az 1929-ben

született, jelenleg 77 éves tanú ugyanis a 14 évvel korábban készült végrendelet elkészítésének a körülményeire, illetve arra a tényre, hogy V. J. jelenlétében végrendeletet nem írt alá, idős korára tekintettel valószínűtlen, hogy visszaemlékezzék. Ugyanakkor életszerű, hogy a két tanú aláírása együttesen történt, hiszen lakóhelyük különböző, ellenkező esetben az örökhagyó számára egyszerűbb lett volna másik helyben lakó tanúval aláíratni a végrendeletet. Hivatkozott arra is, hogy a tanú emlékezetét és előadását befolyásolhatta az a körülmény, hogy ez ügyben az I. r. felperes őt a lakásán felkereste és erről beszélgettek.

A másodfokú bíróság az ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a felperesek keresetét elutasította. Az alperes perköltségfizetésre kötelezését mellőzte és kötelezte a felpereseket, hogy fizessenek meg az alperesnek 15 nap alatt egyetemlegesen 150.000 forint első- és másodfokú eljárási költséget. Az ítéletnek a pártfogó ügyvédi díjra vonatkozó rendelkezését mellőzte, és kötelezte a felpereseket, hogy fizessenek meg egyetemlegesen az államnak az adóhivatal felhívására 316.100 forint elsőfokú és ugyanilyen összegű fellebbezési eljárási illetéket.

A döntését azzal indokolta, hogy a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése szerint a végrendelet megtámadására a Ptk. 653. §-a alapján jogosult felpereseket terhelte a perben annak a bizonyítása, hogy az alakilag aggálytalannak tűnő perbeli végrendelet aláírására a Ptk. 629. § (1) bekezdése b./ pontjának a megsértésével került sor.

A fellebbezési eljárásban a felperes már nem tette vitássá (helyesen: a felperesek már nem tették vitássá), hogy a végrendeletet az azon szereplő tanúk írták alá. A vita tárgyát már csak az képezte - az elsőfokú bíróság ítéletére is figyelemmel -, hogy az örökhagyó a végrendeletet a két tanú együttes jelenlétében írta-e alá, és a tanúk is ezen alkalommal látták el kézjegyükkel a végrendeletet.

A peres felek egyike sem vitatta, hogy V. J. végrendeleti tanú meghallgatása a perben egészségi állapotára tekintettel nem lehetséges, ezért kizárólag O. I-né tanú vallomása áll rendelkezésre a jogvita érdemi eldöntésének alapját képező bizonyítékként.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint - az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben - O. I-né tanú vallomása nem elegendő annak meggyőző bizonyítására, hogy a végrendelet aláírására a jogszabályban írt alakiságok megsértésével került sor.

Amikor az alperesek (helyesen: a felperesek) e tanút a per megindítása előtt felkeresték az üggyel kapcsolatosan, nevezett

olyan írásbeli nyilatkozatot tett, amely szerint a végrendeletet nem írta alá.

A perben történő meghallgatásakor a 2006. szeptember 6-i tárgyaláson ezt az állítását már nem tartotta fenn, ekkor már úgy nyilatkozott, hogy a névaláírás nagyon hasonlít a sajátjára, csupán a lakcím írása tekintetében vannak kételyei. (Ez utóbbinak nincs jelentősége.) Az alperes írásszakértői véleményt csatolt, amelynek megállapítása szerint a végrendeleti tanúk aláírásai valószínűsíthetően a névtulajdonosoktól származnak. A tanú vallomásaiban mutatkozó ellentmondások miatt - a tanú először tett vallomását befolyásolhatta az a körülmény, hogy az említettek szerint az alperesekkel (helyesen: a felperesekkel) beszélt - a másodfokú bíróság azt önmagában nem találta alkalmasnak arra, hogy az megcáfolja a végrendeleti okiratnak az aláírására vonatkozó megállapításait.

Ennek az ellenkezőjére lehet következtetni dr. Z. G-nak, az okirat készítőjének a vallomásából. A tanúnak az örökhagyó elmondta, hogy a végrendeletet tanúként egyik szomszédjával (V. J.) és annak az éppen ott tartózkodó b-i rokonával kívánja aláíratni. Ha tehát az említett tanúk a végrendeletet aláírták - márpedig ez megtörtént -, arra nyilvánvalóan V. J. lakásán került sor, mégpedig olyan alkalommal, amikor a b-i lakos O. I-né is ott tartózkodott, ugyanis vele az örökhagyó másutt nem találkozott és így a végrendeletet sem írathatta alá. O. I-né azt vallotta: az örökhagyót azáltal ismerte meg, hogy esetenként az utcán találkoztak. Ilyen fontos okirat aláírására pedig minden bizonnyal nem ilyen alkalommal került sor. V. J. lakásán pedig az aláírás csak úgy történhetett meg, hogy az okiratot oda az örökhagyó elvitte, s mivel ő is ott volt, a végrendeletet ő is és a tanúk is ellátták egymás jelenlétében a kézjegyükkel, ahogyan ezt az okirat tartalmazza.

Mindezen bizonyítékok Pp. 206. §-a szerinti mérlegelése alapján a másodfokú bíróság nem találta bizonyítotttnak azt, hogy a perbeli végrendelet az elsőfokú bíróság által megállapított alakiság megsértésével készült, ezért azt érvényesnek kell tekinteni.

A végrendelet szerint az örökhagyó tulajdonát képezi a k-i 1271. tulajdoni lapon 1172. hrsz. alatt felvett V. utcai családi házas ingatlan.

Ezzel szemben a tulajdoni lap szerint az örökhagyó tulajdonában állt a k-i 1171/5. hrsz. alatt felvett V. u. és az 1171/2. hrsz. alatt felvett Vörösmarty u. ingatlan.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a végrendeletben és tulajdoni lapon lévő eltérés az ingatlanok megjelölését illetően nem bír jelentőséggel az ügyben, mert a peradatok szerint a

néhainak csak az az ingatlan volt a tulajdonában a V. utcában, amelyre a végrendelet is vonatkozik és amely természetben megfelel a tulajdoni lapon feltüntetett ingatlanoknak, az örökhagyó szándéka pedig ennek az ingatlannak a nevelt gyermeke részére történő juttatására irányult (favor testamenti elve). A végrendeletben szereplő ingatlan tehát azonosítható.

A jogerős ítélet ellen az I., II., III., IV. és V. rendű felperesek felülvizsgálati kérelemmel éltek - annak tartalmát tekintve - a másodfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezése, valamint az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyása iránt.

A felülvizsgálati kérelmük részletesen kifejtett indokai szerint a jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás megállapításának a módja és a másodfokú bíróság arra alapított érdemi döntése sérti a Ptk. 629. §-át és a Pp. 206. §-át.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

I.1. A Pp. 270. §-ának (2) bekezdésben, valamint a 271. §-a (1) bekezdésének a./ és b./ pontjában foglaltakból az következik, hogy a felülvizsgálati eljárásnak, mint rendkívüli perorvoslatnak csak az lehet a tárgya, ami a fellebbezési eljárásnak, mint rendes perorvoslatnak is tárgya volt.

A perbeli esetben az első- és másodfokú eljárásnak nem volt a tárgya az, hogy a perbeli végrendelet keltének időpontja valós-e vagy sem,

2. A Pp. 224. és 270. §-ában foglaltakból az következik, hogy - többek között - a névcseré, a hibás névírás vagy más hasonló elírás, egyebek mellett tehát a felek perbeli pozíciójának a határozat rendelkező részében vagy indokolásában való felcserélésének ténye nem a határozat jogszabálysértő jellegét, hanem annak a hibás voltát eredményezi. A határozat hibája viszont nem a Legfelsőbb Bíróság hatáskörébe tartozó felülvizsgálati eljárás, hanem a hibás határozatot hozó bíróság hatáskörébe tartozó speciális jogorvoslat: a határozat - akár hivatalból, akár kérelemre történő - kijavítása útján orvosolható.

A nem vitás peradatok szerint a per megindítását megelőzően a felperesek mindkét végrendeleti tanút felkeresték a végrendelet aláírásával kapcsolatos tények megbeszélése végett, és ez alkalommal a végrendeleti tanúk a kérésükre írásbeli nyilatkozatot tettek, az ezt követően megindított perben pedig O. I-nét az elsőfokú bíróság (egyetlen alkalommal) tanúként is kihallgatta.

Nyilvánvaló elírás tehát a másodfokú ítélet indokolásának az arra való utalása, hogy egyrészt a végrendeleti tanúkat az „alperesek” keresték volna fel, másrészt O. I-né „tanú először tett vallomását befolyásolhatta az a körülmény, hogy említettek szerint alperesekkel beszélt.” A másodfokú ítélet indokolásának ez a része ugyanis - az alperes helyes felülvizsgálati érvelése szerint - nyilvánvalóan nem az „alperesekkel”, hanem a felperesekkel való beszélgetésére és nem az „először tett vallomására”, hanem a felperesek kérésére tett korábbi írásbeli nyilatkozatára vonatkozik.

A kifejtettek miatt a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelem fentebb hivatkozott részeivel kapcsolatban a jogszabálysértés megállapítását mellőzte.

II. A jogerős ítélet a felülvizsgálattal támadott körben a peres felek egymással ellentétes előadásának, a kihallgatott tanúk vallomásának, valamint a becsatolt okirati bizonyítékok adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes, és a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglalt elveknek egyébként is megfelelően történő értékelése alapján, megalapozottan állapította meg a tényállást.

Ennek során a bizonyítási teher Pp. 164. §-a (1) bekezdésében foglalt főszabályának a helyes alkalmazásával értékelte a felperesek terhére mindazon tények bizonyítatlanságának a következményeit, amelyek vonatkozásában a felpereseknek állott érdekében az, hogy az alperes tagadásával szemben a saját tényállításait a bíróság valónak fogadja el.

A Pp. 270. §-ának (2) és 275. §-ának (3) bekezdésében foglaltakból viszont az következik, hogy a tényállás megállapításának a módjára vonatkozó és az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatással lévő eljárásjogi szabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye.

III. A Ptk. - jogerős ítélet által helyesen felhívott - 598. §-a szerint az ember halálával hagyatéka, mint egész száll az örökökre (öröklés). Az 599. §-ának (1) és (2) bekezdése értelmében örökölni törvény vagy végintézkedés alapján lehet és amennyiben az örökhagyó után végintézkedés maradt, az öröklés rendjét ez határozza meg, végintézkedés hiányában az öröklés rendjére a törvény az irányadó. A Ptk. 629. §-a (1) bekezdésének b./ pontja kimondja, hogy az írásbeli magánvégrendelet érvényes, ha annak végrendeleti minősége, keltének helye és ideje magából az okiratból kitűnik, továbbá, ha a végrendelkező azt két tanú együttes jelenlétében aláírja, vagy ha

azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt a magáénak ismeri el és a végrendeletet mindkét esetben a tanúk is - e minőségük feltüntetésével - aláírják. A Ptk. 653. §-a pedig úgy rendelkezik, hogy a végrendelet érvénytelenségére, illetőleg hatálytalanságára csak az hivatkozhat, aki az érvénytelenség, illetőleg a hatálytalanság megállapítása esetén maga örököl vagy tehertől mentesül. A Legfelsőbb Bíróság PK 85. számú állásfoglalásának b./pontja ugyanakkor egyértelmű abban, hogy valamely alaki kellék hiánya vagy esetleges akarathiba a végrendeletet jogi létezésétől nem fosztja meg, hanem csupán érvénytelenné teszi. Az érvénytelenség hivatalból nem, hanem csak akkor vehető figyelembe, ha arra az érdekelt hivatkozik.

A felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás szerint a perbeli végrendelet megtámadására az utóbb idézett törvényhely alapján jogosult felperesek nem bizonyították, hogy a végrendelet az általuk hivatkozott alaki hibában szenvedne. Az anyagi jogi szabályok helyes alkalmazásával és a PK 85. számú állásfoglaláson alapuló ítélkezési gyakorlattal is összhangban járt el tehát a másodfokú bíróság akkor, amikor a felperesek keresetét elutasította.

A kifejtettek miatt a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet - az érdemi döntés helyes indokaira a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése alapján alkalmazott Pp. 254. §-ának (3) bekezdése alapján csupán utalva - a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. §-ának (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 78. §-ának (1) bekezdése, 82. §-ának (2) bekezdése, a 32/2003. (III. 22.) IM rendelet 3. §-a, valamint a költségmentesség bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése alapján rendelkezett a Legfelsőbb Bíróság a felek felülvizsgálati eljárással felmerült költségeinek, valamint a le nem rótt eljárási illetéknek a viseléséről.

Budapest, 2008. április 29.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelül:

bírószági tisztviselő